

— Անտարակոյտ նահանգներէն բարձրութիւն մ'է պատարարական գահը. վկայ այն բոլոր յուզումները որ յառաջ եկած են հայ պատրիարքներու փոփոխութենէն. եզական բաղդ մ'է սաւկայն անոր վրայ բարձրաձայն ըստէի մը՝ որ պատմութեան մէջ պիտի արձանագրուի: Եղիշի սրբազան արքեպիսկոպոս Դաւրիան ընտրուած է պատրիարքական տեղապահ: Կը մասնակցինք այն անկեղծ ուրախութեան՝ որով ազգը ողջունեց մատենագիր — բանաստեղծը՝ վարչական բեմին վրայ: — Այս առթիւ կարելի չէ լուծեամբ անցնել այն խուժանային մոլեգոյնութիւնն ու ուսմիկ լեզուն՝ զոր գործածեցին թերթներէն ոմանք նախորդին նկատմամբ՝ որուն փաստաբանին եղած էին: Պէտք էին չափաւոր ըլլալ կամ առաջ կամ վերջ մ:

— Վսեմ. Գաբրիէլ Էփ. Դորատունեան, որուն օրէնսդրական մեծ հաւաքածոյն ծանօթացուցած էինք կանխաւ մեր ընթերցողներուն, ընտրուած է այժմ Դախարար վանականութեան և հանրօգուտ շինութեանց: Արարալի է որ Լայոնթիւնը պատրաստ ունեցաւ այնքան բարձր ներկայացուցիչ մը իր վարչական կարողութեանց:

Իդաւմ թիւրք օրաթերթը զայն կը բաղդատէ թիւրքերու ամենէն զարգացեալ անձնաւորութեան՝ կրթութեան նախարար Զազգը Պէյի հետ. «Զազգը պիտի չափ համար չունենայ զանգերձ, ուսման մակարդակը և քննհանուր զարգացումը անկէ նուազ չէ: Կատարեալապէս վստահ ենք որ, ինչպէս նախարարութեան՝ նոյնպէս պէտք գտնուող պաշտօնատան մէջ օգտակար պիտի ըլլայ»:

Դորատունեան Էփ. յայտարարած է թէ ճախարարութեան ծրագիրն է ձմեռաներ, լսնուգիրներ կամարքներ ու երկաթուղիներ հաստատելով՝ ճանհներ շրջնելով, քարափներ շինելով, լեռնաւորական լոյս, հեռաձայն, էլեքտրաշարժ կառք, և այլն հաստատելով, նաեւ անուարական ընկերութիւններ կազմակերպել, և այլն»:

— Հայերը Պոլսոյ մէջ կազմակերպած են Գումանգեմ Սամամադարական Գիյուլը որ մեծ հանգիս մը պիտի տարժէ ազատութեան համար մենեղ իսլամ նահատակներուն ի պատիւ, իբրեւ փոխարէն՝ Երիտասարդ թիւրքերու հայ նահատակաց մատուցած յարգանքին:

— Հայ ժողովուրդը թիւրք սպաներու ընկերակցութեամբ սրտայայտ ճանդէս մը կատարած է հայ գերեզմանոցին մէջ՝ 1896ի մեղեդներու յիշատակը պանծացնելու համար. թիւրքերն ևս ճառախօսած են՝ երախտագիտութեան դափնիով սրբազան գերեզմանները պնծելով:

— Կամարքին ծայրը լէյնի ձմարի քով զբոսնուած հրապարակը պիտի կոչուի Ազատութեան հրապարակ:

— Հայ յեղափոխական Դանակցութիւնը յայտարարած է՝ թէ նոր Սահմանադրութենէն հե-

տեալ պահանջներն ունի. — ազատ շրջագայութիւն հայկական նահանգներու մէջ. — վերադարձ հայ գիւղական համայնքներուն պատահանող այն հողերուն՝ որոնք բռնադուրեւած են վերջին ժամանակներս. — Ինչու՞մ՝ 1895 — 1908 տարիներու ընթացքին հայ ժողովուրդին զէմ տեսնուած հալածողական միջոցներուն. — ազատ արձակում բոլոր քաղաքական հայ բանտարկեալներու և վերադարձ քաղաքական բոլոր քսորեալներու, — վերադարձ հայ փախստական գաղթականներու, որոնց թիւը կ'անցնի 90 հազարը... վերաքննութիւն ներկայ Սահմանադրութեան՝ վարչական ապակենդրոնացման ուղղութեամբ:

— Թիւրքիոյ Վէս. Կայսեր ժեռորդին՝ իշխան Սալահօտին՝ ապակենդրոնացման պաշտոյան ըլլալով՝ և հետեալաբ գաղափարակից Դաշնակցութեան՝ վերջնայն հետ ցոյց մը կազմակերպած է ի պատիւ Մեծ Գեղափոխութեան Հայրենիքին Պ. Կուրճի ճառախօսած և թիւրքիոյ ազատականներու կողմանէ ու Քլէմանտի պատասխանած է անոր՝ ի դիմաց Զրառնայի Բուռն կերպով ծափահարուած են ազատասէր Վսեմ. իշխանն Սալահօտին և Զրառնայի Հայասէր Դախարարապետը:

— Պոլսոյ օրաթիւներուն հետգհետէ կը հասնին տեղեկութիւններ այն ուրախութեան մասին՝ զոր հայ գաւառներու մէջ ազգած է Սահմանադրութեան յայտարարումը: Մուսեղիները կը շրջին փողոցներուն մէջ՝ աղաղակելով. Ազատութիւն, Կրթութիւն, Եղբայրութիւն, Եղբայրութիւն, Ամեն ուրեք զրկախառնումներ թիւրքերու և Հայերին: Ամէն տեղ թիւրքերը իրենց հիացումը և երախտագիտութիւնը կը յայտնեն Հայերուն՝ իրենց թափած արեանքը համար:

— Պոստ. Մարի Անիի մէջ նոր թանգարանի մը հիմնարկէքը հանդէպ կատարած է Խոստանցած գումարներու յապաքանի պատճառաւ յայտնութիւններու այդ ձեռնարկը անվստահ կերպով կը յառաջէ:

— Կ. Պոլսոյ մէջ 60ի չափ նոր թերթեր հրատարակելու արտօնութիւն ստացուած է՝ թիւրքերէն, հայերէն, յունարէն: — Բազուն մէջ Պ. Ս. Վ. (Ռանաշենաւը պիտի հրատարակէ հայերէն լեզուով օրաթերթ մը՝ «Նոր Որբը» առնուամբ:

— Գրիքստիկաններ եւ գիտութեագրելու դիտարկութիւնը՝ գործադրութեան մէջ պիտի դրուի քիչ ժամանակէն, ոչ միայն գաւառներու այլ նաեւ Կ. Պոլսոյ մէջ: Այդ օրէնքը՝ Ռուսաստանի մէջ՝ ի սկզբան տահմութիւն պատճառած էր, այլ յետոյ հայ ժողովուրդը՝ օգուտները տեսնելով՝ գիտցաւ արժանապէս գնահատել: Գուսանքը թէ նոյնը պիտի ըլլայ նաեւ թիւրքիոյ մէջ:

— Թիֆլիզի թիւրք հրապարտող յայտարարած է հայ գաղթականներուն թէ ով որ հայրենիքը վերադառնալ կը փափակէ՝ զայ անցազիր ստանալու: Հարկ չէ ըսել թէ որքան բազմութիւն խուժեց պայտաւորարան:

— Անտարուի երկաթուղու գերմանական ընկերութիւնը թոյլ չէ տուած իր պաշտօնեանե-

րուն՝ ազատութեան նշանը կախել իրենց լամբակին վրայ, և սպառնացած է հայ պաշտօնեաներ արձակել՝ եթէ հայ թերթերը իրենց դէմ գրեն:

— Պոլսոյ հայ. թերթերը մեծ խանդավառութեամբ տարիողեցին թէ Անգղիա Միկուս Զեյուզ անունով մարտահաւ մը պիտի շինէ, ի պատիւ ծանօթ Միկուս Չերազ հայուն, Բիւզանդիոնը զարմացաւ իրամբը: Minus terrors praevalebit Պապիւի մէջ և է անգղ. կալուած, զոր կը յանձնենք Պոլսահայ թերթերուն ուշադրութեանը:

— Արձանագործ Արապեան էֆ. իր ծախքով պիտի կառուցանէ Շիշլիի գերեզմանատան մէջ բաղկացուած յուշարձանը, այդ նպատակով եղած հանգանակութիւնը յառկացնելով նահատակներու որբերուն:

— Մէլիքիք, երիտասարդ թիւրքիոյ պաշտօնաթերթը, օգոստոս մէկին հրատարակեց Յիւրաններէն լեզուով թիւ մը՝ որ վերջինը պիտի ըլլայ Փարիզու մէջ լոյս տեսնող առաջնակարգ յօդուածներ գետեղուած են հոն թիւրքիոյ Սահմանադրութեան վրայ. ամէն էջի մէջ կը շնչէ յաղթանակի գոհունակութիւնը, սրտատրոփ քաղաքում մը՝ ապագային և գիտակցութիւն իր ուժին: Իր խմբագիրներէն մին՝ Հայ մէ, Անմեղեան: «Ի միջի այլ զէպքերու — կը գրէ թերթը — զոր պէտք է արձանագրել խնամքով՝ ի հետեւին մեր յաջորդաց, ինչ կայ աւելի զարանալի, աւելի խորապէս յուզել, քան երիտասարդ թիւրքերու այս այցելութիւնը Պալլադիի և Շիշլիի հայ գերեզմանոցներուն, ուր քահանաները հրաւիրեցին՝ 1896ի գոհերու գերեզմաններուն վրայ աղօթելու համար, բողոքելով այսպէս գործուած եղեւններուն դէմ... Հայերը — զորս թիւրք օրաթերթերը շարունակ Է մեր եղ-

բայրները՝ կ'անուանեն — երբէք պիտի կարենան մոռնալ այս ինքնաբերական և բոլորովին մարդկային ցոյցերը»:

— Իսմիրի Հայերը ամենաշքեղ հանդէսներ կատարած են Վահմանադրութեան առթիւ: Յաղթական կառք մը՝ ուր Հայուհի մը՝ իբր Եղթութեան դիցուհի՝ դպիսնին կը գետեղէր գիրար ողջունող թուրք զինուորի մը և հայ քաղաքացիի մը գլխուն, և որուն առջէն սպիտակազգեստ աղջիկներ վարդեր կը սփռին, բազմաթիւ ջահակիրներով, դրօշակներով, գոյնզգոյն տարազներ հագուած խումբերով քաղաքի շրջանն ըրած են. ուրիշ օրիորդ մը՝ մամուլի Ազատութիւնը ներկայացնող՝ ձիու վրայ հեծած ազատական արձանագրութիւններ կը տանէր մինչ իրեն կը հետեւէր խմբագիրներու կառքը: Հացկերոյթ մը տուած են Հայք հարիւրաւոր բազմութեան: Հրաւիրեալք առաջնորդուած են դէպ ի շողեցում մը՝ շքեղօրէն լուսազարդուած և դրօշակիր: — Բազմաթիւ ճառեր խօսած են թիւրքերը՝ իրենց երախտագիտութիւնն յայտնելով դէպ ի հայ արիւնը: Թուրք սպայ մը յայտնած է թէ Պալլադիան 2000 ոսկի նուիրած է Երիտասարդ թիւրքերուն՝ իրենց տաքնապի պահուն: Դաւթեան էֆ. ի ճառախօսութեան ժամանակ՝ կուտակալը աթոռէ վեր է նետուած՝ առնաբանին ձեռքն համբուրելու: Դրովակալ Հիւսնի փաշան ըսած է. «Հայերը մեզմէ աւելի չար չարուեցան. իրենցն է յանցանքը. ինչո՞ւ 30 տարիով մեզմէ աւելի յառաջդէմ կը գտնուին թուրքերս ընդօրինակող ազգ մ'ըղած ենք, դուք՝ Հայերը ստեղծող. Դուք մեզմէ առաջ բացիք Ձեր աչքերը»:

Մասթաշֆ. նուիրած է 20,000 ռուբլի կովկասի բարեգործական ընկերութեան:

1908 - Բ Ա. Զ Մ Ա. Վ. Է Պ - 1908

Բազմամկեց, հանդէս Հայիական ձեռնարակի, նուիրուած Ազգային գիտութեանց, Գեղեցիկ դպրութեանց, հայկական Աշտմութիւններու, կը ներկայացնէ Բառախօսութիւններ և Թարակցութիւններ՝ Հայոց պատմութեան, մատենագրութեան, ցեղարուեստներու մասին. գրական բաժնին մէջ՝ Քննարկարարութիւններ, Ժառանգարութիւններ, վէպեր. նորութեանց բաժնին մէջ՝ տեղեկատուութիւններ նորագոյն գրքերու, հանդէսներու, դէպքերու մասին: Իր նպատակն է բարձրացնել հայ ժողովուրդը՝ Գիտութեամբ, Գեղարուեստով, իսկապարհ գիտակցութեամբ իր Անցելոյն և իր Դարուն. Գինն է Փր. 10, տարար՝ 2, ռուպլի՝ 4, Դիմել ուսումնական լիզիտակցութեանց համար. Rédaction de la Revue "Bazmavep", բաժանարդապրութեան համար.

"Imprimerie Arménienne,,

St. Lazare

VENISE (Italie)